

LÂMÎ'Î'NİN SALÂMÂN U ABSÂL ADLI MESNEVİSİ

Dr. Erdoğan ULUDAĞ*

Türk edebiyatında şairlerce Leylâ ve Mecnûn, Yûsuf u Züleyhâ, Ferhâd u Şîrin gibi pek çok kez işlenilmiş mesnevîler yanında pek az şair tarafından ele alınıp işlenen mesnevîler de vardır. Bunlardan biri de bu yazımızın konusunu teşkil eden "Salâmân u Absâl" olup edebiyatımızda yalnızca Bursalı Lâmi'î Çelebi tarafından kaleme alınmıştır.

Eser Lâmi'î tarafından ünlü Acem şairi Molla Camî'nin aynı adlı eserinden tercüme edilerek edebiyatımıza kazandırılmıştır. Molla Camî'nin Salâmân u Absâl'ının yazma nüshası Murat Molla Kütüphanesi 1529 numarada kayıtlıdır. Bu eserin tercümesi de Milli Eğitim Bakanlığı, Şark-İslam klasikleri arasında yayınlanmıştır.¹

Lâmi'î bu eseri Molla Camî'den tercüme etmişse de buna tam bir tercüme denemez. Zira sade, açık bir manâ ve çok sayıda zengin ve parlak tasvir parçalarıyla hususiyet taşıyan bu esere Lâmi'î bir takım ilaveler yapmış ve aralara aşka, kadına, evlenmeğe, isim ve karakter arasındaki münasebete dair görüşlerini ilave etmiş ayrıca konunun akışı içinde kendinden şiirler de eklemiştir. Lâmi'î'yi bu eserde yarı mütercim yarı mübdî olarak görüyoruz. Sonuç olarak eser için şu kanaate varmak mümkündür. Tam bir tercüme değil fakat telif-tercüme karışımı bir eserdir.

Lâmi'î'nin Salâmân u Absâl mesnevisinin tesbit edebildiğimiz ve bizzat görüp inceleyebildiğimiz üç yazma nüshası vardır. Ayrıca bir diğer nüshasının da Avusturya-Viyana'da olduğunu Flügel Kataloğu'ndan öğreniyoruz.² Bu nüshaları kısaca tanıtalım:

1- *Lâmi'î, Absâl u Salâmân-ı Lâmi'î:*

İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi TY 3088. Eser 84 varaktan ibaret olup her sayfasında 13 satır bulunmaktadır. Ölçüleri 162x110 (110x68) mm. olan eserin

* Atatürk Üniv. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Erzurum.

¹ Camî, Salâmân u Absâl; Çev. Abdülvehhab Tarzî, İst. 1985, XVI+112 s.

² Gustav Flügel, Die Arabischen, Persischen und Türkischen, Handschriften der Kaiserlich Königlischen Hofbibliothek zu Wien, 1865, C.I. s. 630 (699 no'da kayıtlı)

ser-levhası altın yıldız çerçevesi, söz başlıkları kırmızı mürekkep, cetvelleri ise mavi mürekkeplidir. Kâğıdı abâdî, yazısı nesih, toplam beyit sayısı 1901 dir.

2- *Lâmi'î, Terceme-i Salâmân ve Gayrı:*

Ankara, Millî Kütüphane A 736/1. Nüsha bir mecmuadır ve "*Mecmua-i Lâmi'î*" adını taşımaktadır. Tamamı 116 varak olan bu kitapta iki ayrı eser mevcuttur. 1-82 varaklar arasında da yine Lâmi'î'ye ait olan "*Bursa Şehrengizi*" adlı mensur eser yer almaktadır. Kitabın ilk sayfasında "23. VII.1969 tarihinde Ankara'da Nazmi Ulusemre adlı bir şahıstan 500 liraya satın alınmıştır" şeklinde bir kayıt göze çarpıyor. Eserin yazısı ta'lik, ölçüleri 162x113 (106x65) mm.'dir. Her sayfasında 13 satır yer alan eserin tamamı 1903 beyittir

3- *Lâmi'î, Kitâb-ı Salâmân u Absâl:*

The John Rylands Universty Library of Manchester (İngiltere), MS. 77. 83 varaktan ibaret olan nüshanın yazısı nesih; ölçüleri 175x120 mm.'dir. Tamamı 1902 beyit olan nüshanın her sayfasında 13 satır yer alıyor.

4- Gustav Flügel'in bahsettiği nüsha, "*Kitâb-ı Salâmân u Absâl*" adını taşıyor. Viyana'da bulunan nüshanın yazısı ta'lik ve tamamı 82 varaktan ibarettir.

Mevcut nüshalarını tanıttığımız bu eser en zengin nüshaya göre 1903 beyittir. Şiirde bölüm başlıkları nesir halinde verilmiş ve bir hayli yekün tutmaktadır. Vezni: *Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün* kalıbıyla yazılmıştır. Lâmi'î'nin bu mesnevîyi hangi tarihte yazdığına dair tezkirelerde herhangi bir malumat yoktur. Ancak eserle ilgili bazı ipuçlarını değerlendirerek tahmini bir tarihe ulaşmak mümkündür.

Lâmi'î'nin bizzat kendisinin 1526'da yazdığı "*Şerefü'l-insan*"³ adlı eserinin mukaddimesinde yer alan eserinin kronolojik sıralamasında Salâmân u Absâl, *Şem' ü Pervane*'den önce, *Maktel-i İmam Hüseyin*'den sonra gelmektedir. Şair, *Şem' ü Pervane*'nin yazılış tarihi 1522'dir der. *Maktel-i İmam Hüseyin*'in yazılış tarihi ise belli değildir.

Gibb, "*Osmanlı Şiir Tarihi*" adlı eserinde Lâmi'î'nin bu eserini gençlik zamanlarında tercüme ederek devrin padişahı Yavuz Sultan Selim'e takdim ettiğini söyler⁴. Zaten Salâmân u Absâl mesnevîsi içinde tevhid ve na'tdan sonra iki ayrı medhiye yer almaktadır. Bunların ilki Sultan Selim, ikincisiyse veliahtı Şehzade Süleyman vasfındadır. Mesnevî Yavuz Sultan Selim adına yazıldığına göre eserin bu padişahın saltanatı döneminde yani 1512-1520 yılları arasında yazılmış olması gerekir. Bu durumda Lâmi'î'nin ölüm tarihi olan 1532'de 60 yaşlarında olduğunu⁵

³ Lâmi'î, *Şerefü'l-insân*, DTCF. M. Ozak I 454 yk. 5 b

⁴ E.J.W. Gibb; *A History of Ottoman Poetry*, London 1965, Vol. III, s. 25.

⁵ Nuran Tezcan, "*Bursalı Lami'î Çelebi*" *Türkoloji Dergisi*, C.III, s. 305.

hatırlarsak Gibb'in de söylediği gibi bu eseri gençlik zamanlarında yazdığı ortaya çıkar.

Lâmi'î mesnevîye Arapça iki beyitle giriş yaptıktan sonra, şu beyitlerle tevhid'e başlar.⁶

Ey gamun cân bezminün sermâyesi
Mihr ü mehdür şem'-i hüsnün sâyesi

Cism ü cân mihrünle rûşendür senün
Yir ü gök hüsnünle gülşendür senün⁷

Mesnevînin giriş bölümünde tevhidle münâcât içiçe verilmiştir. 95 beyitlik bu ilk bölümün ardından 112 beyitlik na't geliyor. Daha sonra da padişahın adının anıldığı 44 beyitlik medhiye yer alıyor:

Diycm adın kimdir ol şâh-ı kerîm
Husrev-i sâhib-kıran Sultan Selim⁸

beytiyle başlayan medhiyenin devrin padişahı Yavuz Sultan Selim adına yazıldığını açıkça görüyoruz. Şair medhiyenin ilerleyen beyitlerinde padişahı Doğu ve Batı'nın İskender'i ilan eder:

Ab-ı ruy-ı dehrdür hâk-i deri
Şark u Garbun öldürür İskender'i⁹

Gerek tevhid-münacat, na't, medhiye gibi şiirlerin yer aldığı giriş bölümünde ve gerek eserin bütünü içinde mevzû ile alâkâlı kısa hikayeler önemli bir yer tutar. Bu hikayelerin okuyucuya mesaj verici mahiyette oluşu ve yerli yerinde kullanılmaları mesnevîye ayrı bir renk ve ahenk katmaktadır.

Medhiyeden sonra "sebeb-i tahrir" bölümünde eserin te'lif sebebini şu beyitlerle anlatmaya başlar:

Bir gün eylerken gönül mülkinde seyr
Murg-ı cân kıldı sühan bâğına tayr

⁶ Örnek olarak verilen beyitler, eserin Ankara Milli Kütüphane A 736/1 no'da kayıtlı yazma nüshasından alınmıştır.

⁷ Lami'î, Salâmân u Absâl, Milli Ktp. A 736/1 yk.1^b

⁸ a.g.y., yk. 10^a

⁹ a.g.y., yk. 10^a

İstedi kim evce pervâz cyleye
Nev-nevâlar birle şehnâz cyleye¹⁰

Daha sonra bu eseri Molla Camî'den tercüme ettiğini söyler:

Nâgehân Câmî'den irdi bir kadeh
Nuş idüp toldı dil ü cânım ferah

'Ud-veş bir perdeden kılmış nevâ
K'itdi od ney gibi içüm ol hevâ

Hâl-i insânîden idüp turfe yâd
Virmiş Absâl u Salâmân ana ad.¹¹

ve Camî'nin eseri için: "Bu nüsha baştanbaşa şüpheleri yok edici Yakîn müşşidinin yolunu ve tarikata giriş özelliklerini işler" diyerek eserin yazılma amacını dile getirir.

Scr-te-scr ol nüsha etvâr-ı sülûk
Mürşid-i râh-ı Yakîn deffü's-şükûk¹²

Camî'yi bu şekilde hatırlatan şair sözlerinin devamında; bu nükteyi Camî'den evvel Ebû 'Alî Sinâ (İbn Sinâ)'nın zikrettiğinden ve konuyla ilgili pek çok anlamlı hikayeyi "İşârât" adlı eserinde biraraya topladığından bahseder:¹³

Gerçi kim bu nükteyi evvel belf
Ehl-i 'irfan zikrin idüp Bû 'Alî

İdüben bî-hadd letâ'if anda harc
Eylemiş dürc-i İşârât'ında derc¹⁴

¹⁰ a.g.y., bk. 12^a

¹¹ a.g.y., bk. 13^b

¹² a.g.y., bk. 13^b

¹³ Salâmân u Absâl mesnevisinin menşei oldukça münakaşalı ve iddialı bir konudur. Biz bu makalede sadece Lami'nin eserini tanıtmayı hedeflediğimiz için ayrıntılara girmiyoruz. Daha geniş bilgi için bkz.: Erdoğan Uludağ, Vak'aya Dayalı Bir Eser Olarak Lami'i Çelebi'nin Salâmân u Absâl Mesnevîsi (İnceleme-Karşılaştırmalı Metin-Sadeleştirme) Yayınlanmamış Doktora Tezi, Erzurum 1997, XI+476 s.

¹⁴ a.g.y., bk. 13^b

Bundan sonra Camî'nin eserine Türk elbisesi giydirdiğini söyler:

Geysel Rûmî-câme vü Türkâne-tâc
Çin ü Mâçîn'den alur bâc u harâc¹⁵

Mesnevînin ilerleyen beyitlerinde padişahın veliahtı Şehzade Süleyman (Kanunî) için de bir medhiye söyleyen şair; bu eserini inzivaya çekilmiş ve zaruret içindeyken ansızın gelen bir ilhamla yazdığını belirtir ve zamanından uzun uzun şikayet ederek padişahı caize bekler:

Eyle bir hoş kıssa hüdhüd-veş beyân
Tâ ki gûş idüp Süleyman-ı zamân

‘Özr-i taksîr-i ‘ubdiyyet ola
Cami-i etvâr-ı ümmiyyet ola¹⁶

Lâmi‘î bunları dedikten sonra asıl hikâyeye şu beyitle giriş yapar:

Hâk-i Yûnân k'âb-ı rûy-ı dehrdür
Kûh u deştî cümle bâg u şehrdür¹⁷

Salâmân ve Absal hikâyesinin konusu şöyledir:

Çok eski zamanlarda Yunan ülkesinde büyük ve kudretli bir padişah ve bu padişahın yanında son derece akıllı bir hakîm (filozof) vardır. Bu padişah her istediğini elde etmiştir, fakat kendine halef olacak bir evladı yoktur. Bu düşüncesini Hakîm'e açıp onun fikrini sorar. Hakîm ona hak verir, fakat kadınları ve şehveti padişaha karşı şiddetle kötüler:

Gül gibi 'âlemde bunlardur dü-rûy
Almamuşlardur vefâdân reng ü bûy

Açalı afâka Hakk hân-ı kerem
Gelmedî zcu gibi küfrânü'n-ni'am¹⁸

.....

15 a.g.y., yk. 14^b

16 a.g.y., yk. 16^a

17 a.g.y., yk. 16^a

18 a.g.y., yk. 22^b

Daha sonra derin bilgisi ve sihir yoluyla padişaha kadın olmaksızın bir çocuk meydana getirir. Bu çocuk her türlü ayıptan uzak olduğu için ona "Salâmân" ismi verilir:

Çün selâmet birle ol bedr-i tamâm
Togup oldu kasr-ı şeh darî's-selam

Yir ü gök itdi tahiyat ü selâm
Kodılar lâ-büdd Salâmân ana nâm¹⁹

Câmî'ye göre; Salâmân adı selâmet kelimesinden türemiş ve gökten inmiştir: "Onu her ayıptan temiz ve arınmış buldukları için adını selâmet kelimesinden türettiler. Boyu bosu her çeşit afetten salim olduğundan gökten ona Salâmân adı indi."²⁰

Annesi olmadığı için Absâl adında genç bir kız Salâmân'a sütüne olarak tutulur. Absal, 16 yaşında ve çok güzel bir kızdır. Salâmân'a ihtimamla bakar. Aradan yıllar geçer. Salâmân büyür ve güzelliği kemâle erer. Absal geçen süre içinde Salâmân'a aşık olur ve onu başka birine kaptırmamak için her türlü kadın şeytaniyetiyle Salâmân'ı kendine aşık etmeğe çalışır ve buna muvaffak olur. Artık iki sevgili gizlice birlikte yaşamaktadırlar ve bu durum bir süre devam eder. Ancak bu hallerinden padişahın ve Hakîm'in haberi yoktur. Salâmân'ın ortalıkta görünmemesinden şüphelenirler. Durumu öğrenince uzun uzun nasihat ederek Salâmân'ı Absâl'dan ayırmaya çalışırlar. Salâmân bunun imkansız olduğunu söyler ve sonunda baskıya dayanamayarak Absâl'la birlikte kaçmağa karar verir. İki aşık karanlık bir gecede bir deveye binerek bir haftalık gece gündüz süren bir yolculuktan sonra Kaf Dağı'ndan daha yüksek ve aşılması çok güç bir dağa vasıl olurlar. Bu dağı binbir güçlkle aşan aşıkların önünde bu kez de dar ve karanlık çok korkunç görünümlü bir vadi çıkar. Bu vadiyi de aşuktan sonra karşılarında uçsuz bucaksız bir deniz çıkar. Hilâl şeklinde bir kayığa binerler iki gün süren deniz yolculuğundan sonra nihayet cennet misalî bir adaya varırlar. Bu öyle bir adadır ki bütün kuşlar buraya toplanmış ve ötmektedirler:

Sürmek için 'işaret-i dünya demin
Anda cem' olmuş tuyûr-ı âlemin²¹

.....

¹⁹ a.g.y., bk. 24^b

²⁰ Câmî, Salâmân ve Absâl; Çev.; Abdülvehhab Tarzî, M.E.B., Şark-İslam Klasikleri, İst. 1985, s. 38, (407-408. beyitler)

²¹ Lâmi'î, Salâmân u Absâl; Ankara Millî Ktp., A 796/1, bk. 54^b

Taze yapraklar çalmakta söğütler oynamaktadır.

Berg-i terler keff çalar oynar söğüt
Gonceler dem-beste güller kan ugut²²

.....

Ağaçlar gökten yıldız yağmışçasına meyve doludur:

Sîb ü bih nârenc ü limon ü enâr
Yire gökten necm-vâr olmuş nisâr²³

Narlar altın taneleriyle dolmuş armutlar birer kutu olmuştur:

Dâne-i yâkût ile tolmuş enâr
Kûze-i emrûd-ı dürc-i zer nigâr²⁴

Sözün kıtası bu ada sanki bir cennet görünümündedir:

Yok hatâ didüm nigâristân idi
Cennet-âyîn sûret-i büstân idi²⁵

.....

İki sevgili bu Cennet misalî adada neşelerini artıran tabiatın cazibesıyla, her kıskanç insanın nazar değdiren gözlerinden uzak aşağılık insanların ayıplama korkusu olmadan rahat bir hayat sürerek her türlü zevke doyarlar. Bu esnada oğlunun firarından müteessir olan ve etrafındakilerden nereye gittiklerini öğrenemeyen padişah, cihanı gösteren sihirli aynasına müracaat eder:

Var idi yanında şâhun dil güşâ
Bir 'aceb âyîne-i 'âlem-nümâ²⁶

.....

Ve onları buldukları yerde görüp hallerinden haberdar olur: Padişah iki aşığın mutluluk halini görünce merhamet eder ve geçimleri için lâzım olan her şeyi onlara gönderir. Aradan aylar yıllar geçip gider fakat Salâmân bir türlü geri dönmez. Buna çok üzülen aynı zamanda da hiddetlenen padişah sihir kuvvetiyle Salâmân'ın Absâl'a yaklaşmasına mani olur. Bu halin babasının himmetiyle olduğunu idrak eden Salâmân yaptıklarına pişman olur ve memleketine geri dönmek için Absâl'la yola çıkar. Denizi aşkıktan sonra gönül açıcı yemyeşil bir yere gelirler ve burada konaklarlar. Bu vadiye çok büyük bir kale ve içinde insan yiyen devler vardır.

22 a.g.y., bk. 55^a

23 a.g.y., bk., 55^a

24 a.g.y., bk., 55^a

25 a.g.y., bk., 55^a

26 a.g.y., bk., 58^a

Salâmân'ın adaya geldiğini öğrenince geceleyin saldırlar. Salâmân bunlarla mücadeleye başlar. Fakat bu devler öldürmekle bitmemekte sel gibi akmaktadırlar. Takati kesilen Salâmân sonunda el açıp Allah'a yalvarır Salâmân'ın imdadına Hızır yetişir ve bütün devleri öldürür. Salâmân'la Absâl kurtulurlar. Burdan edindikleri ganimetlerle birlikte memleketlerine geri dönerler. Padişah sevinçle oğlunu karşılar ve ona tahtını bağışlamak istediğini fakat bunun Absâl'dan vazgeçmesi suretiyle mümkün olabileceğini söyler. Salâmân babasının bu sözlerine çok üzülür. Absâl'dan vazgeçmez ve sevdiğiyle beraber çöle kaçarak orada büyük bir ateş yakar ve Absâl'la beraber kendini de ateşe atar. Absâl ateşte yanıp kül olur. Salâmân da ateşte yanmışken durumundan haberdar olan babasının himmetiyle kurtulur. Fakat Absâl'ın ölmesi Salâmân'ı çılgına çevirmiştir. Üzüntüsünden sevdiğinin ardından şiirler yazar ve ağlar. Oğlunun bu haline çok üzülen padişah ona bir çare bulması için Hakîm'e koşar ve yalvarır. Hakîm Salâmân'ı yanına çağırarak eğer söyleyeceklerine itaat ederse Absâl'ın ona tekrar dönebileceğini söyler. Salâmân Absâl'a kavuşabilmek için herşeye razıdır kendini Hakîme teslim eder. Bu teslimiyet Salâmân'ı sakinleştirir. Daha sonra Hakîm can-ı gönülden onun eğitimine başlar irfan kadhi ve hikmet balıyla damağını tatlandırır. Bu tatla sarhoş olan Salâmân dünya lezzetlerinden el çeker ancak Absâl aklına düşükçe yine eski haline dönerdi. Bunu fark eden bilge Absâl'ın şeklini resm ederek canlandırdı. Salâmân Absâl'ı hatırladıkça bu sureti gösterir gönlünü şad ederdi. Aslında Hakîm'in amacı başkadır. Onu ebedî güzelliğin timsali Zühre'ye aşık etmek fikrindedir. Birtakım dua ve tedbirle bu amacına ulaşır. Salâmân artık Absâl'ın hatırasını gönlünden silmiş, şhevî aşktan kurtulmuş, ebedî güzelliğe aşık olmuştur. Artık oğlunun tam olarak kemâle eriştiğini gören Padişah bütün beylerini çağırır askerlerinin ve halkın önünde tacını ve tahtını Salâmân'a devreder. Oğluna bu dünyanın fanî olduğunu, tohumunu kendi için değil devlet için ekmesini, din ve şeriat hükümlerine göre iş yapmasını, alimlerin sözünden çıkmamasını, halkı korumasını ve gurbete düşmelerini önlemesini söyler. Dünyada bakî olanın iyi bir ad bırakmak olduğunu söyleyerek nasihatlarına son verir.

Eserin son bölümünde ise bu hikayede anlatılanlardan ne kasedildiğinin açıklanması yer alır:

Sûretâ bu nazm kim efsânedür
Fî'l-mescl ma'nâda dâm u dânedür

Zâhirî pür-reng ü bû bir kıssadur
Bâtınî hikmet yüzünden hissedür

Hâl-i fitratdur degüldür kıl ü kâl
Olmuş işdür bî-nizâ' vü bî-cidal²⁷

Şair görünüşte bir efsane olan bu şiire felsefî ve tasavvufî bir mana vermiştir. Bu mana, ruhun vücûdun hakimiyetinden nasıl kurtulacağını gösterir.

Ger sedef dutarsan bana gûş
Nakd idem bu dürleri ey merd-hûş²⁸

diyerek okuyucuya seslenen şair, hikayedeki şahısların neleri temsil ettiklerini açıklar.

Çünkü Hakk kevneyni bünyâd eyledi
Evvelâ bir gevher icâd eyledi.

Eşref-i ekvândır ol 'âli-nihad
Elil-i himmet 'akl-ı kül dir ana ad

...
Bir güher andan dahi oldu 'ayân
Virdi adın nefis-i küll ehl-i beyân

İşbu tertîb ile buldı on güher
Birbirinden iştikâk-ı nûr u fer

Kâr-ı 'âlem oldu 'âşirden tamâm
Ana lâ-büdd 'akl-ı fa'âl oldu nâm.²⁹

.....

Hikayedeki Padişah: "akl-ı evvel"i temsil eder:

Şâh-ı fermân-dihdür ol 'âlem hadem
Dehre feyzinden irüşür dem kadem

Çünkü fermân-dihdür ol 'âli-nijâd
Oldurur bil Şâh-ı Yûnân'dan murâd³⁰

27 a.g.y., yk. 79 b

28 a.g.y., yk. 79 b

29 a.g.y., yk. 80 a

30 a.g.y., yk. 80 a

Hakim: "feyz-i bâlâ"yı temsil eder:

Ol dahi her emri bâlâdan alur
Nûr-ı feyzi 'akl-ı a'lâdan alur

Kondı adı lâ-büdd ol feyzün Hakim
Kim anı bu şâh idinmişdür nedim.³¹

Hikayenin erkek kahramanı Salâmân: "Cisimle iigisi olmayan ruh" tur

Lik bir dürr-i yetim itdi taleb
K'ola dün mahzar-ı envâr-ı Rab

.....

Didi ehl-i dil o nûr-ı fâika
Rûh-ı insânî vü nefs-i nâtika

Pes Salâmân işbu sultân-zâdedür
Serv gibi hurrem ü âzâdedür.³²

Kadın kahraman Absâl ise: "Şehvete tapan beden" dir.

Anla Absâl'ı ten-i şehvet-perest
K'anı ahkâm-ı tabi'at itdi pest.³³

İki sevgilinin kaçarken binbir güçlkle geçtikleri deniz: "Hayvanî şehvetlerin ve nefsanî lezzetlerin denizi" dir.

Düşdiler bir bahre kim yokdur kenâr
Nâr-ı düzâh gibi suyu mevc-dâr

Kulzüm-i şehvât-ı hayvânîdür ol
Lüccc-i lezzât-ı nefsanîdür ol.³⁴

Salâmân ile Absâl'ın birlikte içine atladıkları ateş: "Madde varlığını yakıp kül etmek için çekilen çok sıkı sıkı bir riyazet" tir.

31 a.g.y., yk. 80^a -80^b

32 a.g.y., yk. 80^b

33 a.g.y., yk. 80^b

34 a.g.y., yk. 80^b-80^a

Sûret-i nâr ol riyâzettür kavî
Gün gibi rûşendür andan cân evi

Raht-ı tab‘ u nefsi yakub kül kılır
Ateşin gül dūdını sünbül kılır.³⁵

Zühre: "Yüksek olgunlukların, ilâhî ve ebedî güzelliğın sembolü" dūr.

Zühre'dür nūr-ı kemâlât-ı büleñd
Kim vusûlinden olur cân ercümend³⁶

Şair eserinin sonundaki "Hâtıme-i kitâb" bölümünde; Padişahı överek şu beyitlerle mesnevîyi bitirir.

Tâze dutsun Hakk cemâlin tâ ebed
Müddet-i ikbâli olsun bî-'aded

Niçe karn itsün Hudâ-yı 'âlemîn
Her nefes 'azmine bir fethi karîn

Amin yâ mü'în³⁷

Sonuç olarak, Salâmân u Absâl hakkında; ilginç konusu, akıcı üslûbuyla Lâmi'î Çelebi'nin şair kişiliğini ortaya koyduğu orijinal bir eserdir diyebiliriz.

35 a.g.y., yk. 81 a

36 a.g.y., yk. 81 b

37 a.g.y., yk. 82 b